

Lausunto esityksestä hankintalain muuttamiseksi

Kh 10.03.2025 § 45
22/00.01.02/2025

Valmistelija

Harri Anttila, kunnanjohtaja
p. 0400 559 034, harri.anttila@rautjarvi.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta lausuntopalvelussa 11.3.2025 mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 20 päivänä helmikuuta 2024 työryhmän valmistelemaan hankintalainsäädännön muutoksia pääministeri Petteri Orpon hallituksen hankintalakiin liittyvien hallitusohjelmakirjausten mukaisesti. Työryhmä päätti työnsä 30.11.2024 ja luovutti hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle tammikuussa 2025.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut. Hankintalakia uudistetaan muun muassa edistämällä markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua.

Hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin tarjouskilpailuihin sekä parannetaan hankintojen vastuullisuutta ja edistetään huoltovarmuuden ja turvallisuuden toteutumista myös sopimuskauden aikana. Ehdotuksella parannetaan myös hankintojen valvontaa.

Hallitusohjelmakirjausten toteuttamisen lisäksi mietinnössä esitetään tehtäväksi hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin sekä rikosrekisterilakiin eräitä säädöshuoltoon liittyviä muita muutoksia.

Lait on tarkoitettu tulevan voimaan 1.1.2026.

Työryhmän esitykseen liittyy seitsemän lausumaa tai eriävää mielipidettä.

Esitys ja lausuntoehdotus ovat esityslistan oheisena.

Lausuntoehdotuksen keskeinen sisältö

Kunnan toiminnan kannalta keskeistä on sidosyksiköiden käytön rajoittaminen edellyttämällä vähintään 10 % omistusosuus InHouse yhtiöstä. Toisena merkittävänä muutoksena on vaatimus hankintojen pilkkomisesta.

Lausunnon lähtökohtana on, että omistusosuuden minimimäärään sidottu rajoitus käyttää sidosyhtiöiden palveluja on keinotekoinen ja asettaa

julkiset toimijat eriarvoiseen asemaan. Parempi olisi sitoa omistusosuus hankitun palvelun suhteelliseen määrän sidosyksikön kautta tehdyistä hankinnoista. Jos tavoitteena on rajoittaa sidosyhtiöiden käyttöä, niin paljon selkeämpää olisi rajoittaa, vaikka sidosyksikköhankinnat 10 prosenttiin organisaation toimintakuluista.

Muutoksen perusteella kunnan olisi luovuttava Meidän IT ja Talous Oy:n sekä Etelä-Karjalan jätehuolto Oy:n palvelujen käytöstä. Kolmanteen sidosyksikön Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:n palvelujen käyttöön muutos ei vaikuttaisi.

Meitasta ja EKJH:sta irtautuminen ja toiminnan ottaminen omaksi toiminnaksi merkittäisi merkittäviä lisäkustannuksia niin kunnalle kuin kunnan asukkaillekin. Muutuskustannukset olisivat noin 1M € ja jatkuvan toiminnan kustannusten nousu voisi olla jopa 300.000 euroa vuodessa.

Lausunnossa on pyynnöstä kuvattu ne asiat, joihin sidosyksikkörajaus vaikuttaisi, koska itse työryhmän esityksestä puuttuvat muutokseen liittyvät vaikutusarviointit sekä toimenpiteet, joihin voidaan ryhtyä. Lisäksi on otettu kantaa yhtiöiden purkamiseen tai pilkkomiseen, jotka eivät suurimpien omistajien saavuttamien volyyymiätyjen takia ole todennäköisiä.

Joutumalla irrottaumaan Meitasta kunta ei voisi käyttää omassa tietoliikenteessään Etelä-Karjalan maakuntaverkkoa, jossa mukana ovat kaikki maakunnan kunnat, hyvinvointialue, kuntayhtymät sekä näiden konserniyhteisöt. Rautjärven kunta menettäisi tietoturvalliset kahdennetut tietoliikenneyhteydet, jolloin maakunnallinen yhteistyö ja varautuminen kyberhyökkäyksiin vaikeutuisi merkittävästi.

Vaikutusarvioinnin perusteella voidaan todeta, että Rautjärven kunnan ei ole todellisia mahdollisuuksia ottaa tehtäviä itse vastattavaksi vaan palvelujen järjestämiseen tarvitaan edelleen yhteistoimintarakenteita.

Kunnan pyrkimys itse järjestää palvelut vaatii osaamista, olisi taloudellinen katastrofi ja toiminnallinen riski. Ammattitaitoista henkilöstöä tuskin olisi saatavassa hankintayksiköiden ja palveluntuottajan laajenevaan tarpeen takia. Toisaalta vaadittavien järjestelmien kilpailuttaminen voi olla vaikeaa, kun saman aikaisesti on toimittajilla käsiteltävinään satoja tarjouspyyntöjä. Ainakin kysyntätilanne nostaisi merkittävästi kustannuksia.

Yhteistoiminnalla voidaan saavuttaa edes osin InHouse yksikön saavuttamat volyyymiätydyt ja palveluja tuottavan riittävä henkilöstön asiantuntemus.

Jätehuollossa olisi sulaa hulluutta purkaa Etelä-Karjalan jätehuolto Oy:n palvelurakenteet, kun vaihtoehtona olisi ostaa markkinoilta, jonkin suuryrityksen palvelut, joista hyöty ei jäisi maakuntaan.

Hankintojen jakamatta jättämisestä on tulossa valitusperuste, joka lisäisi todennäköisesti valituksia markkinaoikeuteen. Tämän välttämiseksi lausunnossa on nostettu esiin markkinakartoitusten aseman nostaminen keskeiseksi toimintatavaksi, johon perustuen voitaisiin luopua hankinnan jakamisesta tai hankinta keskeyttää. Markkinakartoituksesta tulisi olla oikeus tehdä hankinnan aikainen hankinta-oikaisu, jolloin hankinnan jakamatta jättämisestä ei tulisi hankinnan valitusperustetta ilman oikaisupyynnöä, joka viivästyttäisi hankinnan toteuttamista.

Siirtymäsäännöksenä omistusosuusvaatimukselle on määritelty 1,5 vuodeksi ja jätehuolloin osalta erityishankintana 2,5 vuotta. Lausunnossa

on todettu, että tarvittava siirtymäaika on minimissään 3 vuotta, koska pelkästään hankintojen valmisteluun ja päätöksentekoon tulee varata 1,5 vuotta. Muutoksen toimeenpanon, markkinatilanteesta riippuen, läpivienti voi viedä jopa 4 vuotta.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Anttila Harri

Päätösehdotus

Kunnanhallitus käsittelee ja hyväksyy oheisena olevan lausunnon ja toteaa uudistuksen toteuttamisen kustannukset ja muut edellytykset ovat kohtuuttomia Rautjärven kunnalle.

Kunnanhallituksen esittää, että kaavamaisesta 10 % omistusrajoituksesta luovutaan, koska se on keinotekoinen ja asettaa julkiset toimijat eriarvoiseen asemaan ja on kyberturvallisuus- ja varautumistavoitteiden vastainen.

Jos kuitenkin muutosta halutaan viedä eteenpäin, omistusrajoitus on poistettava maakunnallisilta InHouse-yhtiöiltä ja edellyttää näiltä omistusosuutta, joka vastaa hankitun palvelun suhteellista osuutta.

Päätös

Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.